

Váš list číslo/ zo dňa
24.02.2017

Naše číslo
2017/00055-5 OPS

Vybavuje/☎

Bratislava
11.05.2017

Odborné stanovisko

Slovenskému národnému stredisku pre ľudské práva (ďalej v texte ako „Stredisko“) bol dňa 01.03.2017 doručený Váš podnet zo dňa 24.02. 2017, v ktorom žiadate o prešetrenie, či v súvislosti s Vaším výkonom trestu odňatia slobody v Ústave na výkon trestu odňatia slobody xxxxxxxx nedochádza k porušeniu zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), (ďalej v texte ako „ADZ“), zákona č. 475/2005 Z. z. Zákon o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ďalších medzinárodných dohovorov. Žiadate o vyjadrenie k trom bodom Vašej žiadosti, či ide o Vašu diskrimináciu a do akej miery. Podnet ste doplnili podaniami zo dňa 20.03.2017 a 02.04.2017.

Skutkový stav

K prvému bodu uvádzate, že v Ústave na výkon trestu odňatia slobody xxxxxxxx ste od 21.05.2013 do 19.08.2014 boli zaradený na výkon práce trvajúci viac ako 4 hodiny v priebehu jedného dňa na pracovnej pozícii šič. Rozhodnutím riaditeľa ústavu malo byť určené, že odsúdení so zdravotným postihnutím, chorí, ktorí poberajú liečebnú stravu a sú zaradení do práce nebudú dostávať stravný prídavok, na ktorý majú nárok odsúdení pracujúci denne viac ako 4 hodiny. Obidve kategórie odsúdených mali vykonávať ten istý druh práce. Vy ste patrili do kategórie odsúdených so zdravotným ochorením, ktorí poberajú liečebnú stravu. Vaša strava z dôvodu žalúdočných problémov patrila do typu „D2“. Túto liečebnú stravu ste v Ústave na výkon trestu odňatia slobody Ružomberok poberali od 30.10.2012 do 30.08.2015 a po preskúmaní Vášho zdravotného stavu od decembra 2016 až do súčasnosti.

K druhému bodu uvádzate, že máte podozrenie na diskriminačné konanie a neoprávnený postih, ktorý súvisel s domáhaním sa právnej ochrany pred diskrimináciou vo Vašom mene na pracovisku „vlastná výroba“. Práv a ochrany ste sa domáhali u riaditeľa Ústavu na výkon trestu odňatia slobody xxxxxxxx, diskriminácie sa mala dopúšťať pracovná majsterka xxxxxxxxxxxx.

Diskriminácia mala spočívať v nespravodlivom rozdeľovaní práce, respektíve pracovného materiálu. Dňa 25.03.2014 Vám majsterka mala znížiť objem prideľovaného pracovného materiálu, iným odsúdeným ho nielenže ponechať, ale ponúkať aj jeho zvýšenie. Dôvodom takéhoto jej postupu malo byť Vaše odsúdenie za spáchanie trestného činu znásilnenia. Neoprávnený postih za domáhanie sa Vašich práv mal byť vo forme preradenia na iné pracovisko xxxxxxxx dňa 19.08.2014, na pracovnú pozíciu „šič“. Uvádzate, že odmenou za vykonávanú prácu mala byť káva a tabak. Na tomto pracovisku bolo Vaše zaradenie ukončené dňa 26.08.2014, keďže ste odmietli na tomto pracovisku pracovať bez finančnej mzdy.

V treťom bode namietate porušenie zásady rovnakého zaobchádzania riaditeľom Ústavu na výkon trestu odňatia slobody xxxxxx tým, že Vás dňa 3.2.2015 umiestňovacou komisiou dal preradiť z oddelenia diferenciacnej skupiny „C“ do oddielu s bezpečnostným režimom. K Vášmu umiestneniu do oddielu s bezpečnostným režimom došlo z dôvodu uloženia piatich disciplinárnych trestov. (1. pokarhanie zo dňa 21.08.2014 odmietnutie práce na pracovisku xxxxx, 2. potrestanie do uzatvoreného oddielu na 3 dni zo dňa 22.08.2014 za nezachovanie slušného správania, 3. potrestanie do uzatvoreného oddielu na 5 dní zo dňa 02.01.2015 za porušenie časového rozvrhu dňa, 4. potrestanie do uzatvoreného oddielu na 10 dní zo dňa 08.01.2015 za konflikt s iným odsúdeným, 5. potrestanie do uzatvoreného oddielu na 10 dní zo dňa 09.01.2015 za oplŕutie pedagóga).

Poukazujete na skutočnosť, že v tom čase existovali aj iní odsúdení, ktorí boli viac krát disciplinárne potrestaní aj za „Alkohol“ a neboli preradení z oddelenia diferenciacnej skupiny „B“ ani do oddelenia diferenciacnej skupiny „C“ ani do oddielu s bezpečnostným režimom. Uvádzate, že boli medzi nimi aj takí odsúdení, ktorí disciplinárne trestaní oveľa viac krát ako Vy.

Právny stav

Podľa ustanovenia § 3 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o VTOS“) odsúdenému sa poskytuje trikrát denne strava, ktorá zodpovedá odporúčaným výživovým dávkam, pritom sa prihliada na druh a náročnosť vykonávanej práce, vek a zdravotný stav odsúdeného. Pri stravovaní sa prihliada aj na kultúrne a náboženské tradície odsúdených. Medzi vydávaním jedál nesmie byť väčší časový odstup ako sedem hodín.

Podľa ustanovenia § 30 ods. 1, 2 a 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody strava sa pripravuje podľa schválených jedálnych lístkov, receptúr jedál v spoločnom stravovaní, peňažných limitov na prípravu stravy a počtov stravníkov v rozsahu priznaných stravných dávok spravidla vo väzenskej kuchyni a podáva sa podľa časového rozvrhu dňa v jedálňach, celách alebo izbách. Ak z prevádzkových dôvodov alebo dôvodu zaradenia odsúdeného do práce nemožno dodržať časový odstup medzi vydávaním hlavných jedál podľa § 19 zákona, ústav zabezpečuje výdaj desiatej alebo olovrantu.

Stravnou dávkou sa rozumie určené množstvo stravy, ktoré sa odsúdenému poskytuje na základe odporúčaných výživových dávok podľa veku, zdravotného stavu, zaradenia do práce a osobitostí vyplývajúcich z požiadaviek kultúrnych a náboženských tradícií

Zloženie a nutričnú hodnotu stravy pri špeciálnych diétach, štandardizovaných diétnych postupoch a neštandardných požiadavkách na poskytnutie stravy podľa kultúrnych a náboženských tradícií určí spravidla asistent výživy. Peňažné limity na prípravu stravy vyjadrujú priemernú hodnotu potravín obsiahnutých v stravných dávkach, zodpovedajú priemernej úrovni cien potravín a sú podkladom na výpočet peňažnej náležitosti stravovania vo väzenskej kuchyni.

Podľa ustanovenia § 21 ods. 1 a 3 rozkazu ministra spravodlivosti Slovenskej republiky č. 10 o stravovaní v Zbore väzenskej a justičnej strážne obvineným a odsúdeným sa poskytuje:

- a) stravná dávka pre nepracujúcich (DN),
- b) stravná dávka pre pracujúcich (DP),
- c) stravná dávka pre mladistvých (ML),
- d) stravná dávka pre tehotné ženy (TŽ),
- e) stravná dávka pre eskortovaných (ES),
- f) celodenná stravná dávka pre eskortovaných (CSSE),
- g) stravná dávka pre vyhostených (EC),
- h) prídavok stravy (P),
- i) liečebná výživa.

Stravná dávka pre nepracujúcich patrí:

- a) obvineným, odsúdeným, mladistvým obvineným, mladistvým odsúdeným, ktorí nie sú zaradení do práce,
- b) obvineným, odsúdeným, mladistvým obvineným, mladistvým odsúdeným, ktorí sú zaradení do práce a výkon ich práce trvá v priebehu kalendárneho dňa 4 hodiny alebo menej,
- c) obvineným a odsúdeným, ktorí vykonávajú disciplinárny trest celodenného umiestnenia do uzavretého oddielu až do 14 dní alebo umiestnenia do samoväzby až do 14 dní, pokiaľ lekár nerozhodne inak.

Stravná dávka pre pracujúcich patrí pracujúcim obvineným a pracujúcim odsúdeným, pokiaľ im nepatrí stravná dávka pre mladistvých, tehotné ženy alebo liečebná výživa. Za pracujúceho sa považuje obvinený alebo odsúdený zaradený do práce, ak výkon jeho práce trvá v priebehu kalendárneho dňa viac ako 4 hodiny.

Podľa ustanovenia § 26 ods. 6 rozkazu ministra spravodlivosti Slovenskej republiky č. 10 o stravovaní v Zbore väzenskej a justičnej strážne ak je obvinenému alebo odsúdenému priznaná liečebná výživa, nepatrí mu strava podľa § 21 ods. 1 písm. a) až g) rozkazu ministra spravodlivosti Slovenskej republiky č. 10 o stravovaní v Zbore väzenskej a justičnej strážne.

Podľa ustanovenia § 81 ods. 1 písm. a) zákona o VTOS do oddielu s bezpečnostným režimom sa umiestni odsúdený, ktorý sústavne porušuje ústavný poriadok, odmieta plniť svoje povinnosti, pôsobí na ostatných odsúdených v rozpore s účelom výkonu trestu, ohrozuje bezpečnosť príslušníkov zboru, odsúdených alebo iných osôb, ušiel z výkonu trestu, o útek sa pokúsil alebo ho pripravoval.

Posúdenie skutkového stavu a právneho stavu z hľadiska antidiskriminačného zákona

Základným vnútroštátnym právnym predpisom, ktorý vymedzuje zásadu rovnakého zaobchádzania je antidiskriminačný zákon, ktorý najmä definuje základné pojmy, vymenúva oblasti, v ktorých existuje povinnosť dodržiavať zásadu rovnakého zaobchádzania (sústreduje sa na oblasť sociálneho zabezpečenia, zdravotnej starostlivosti, poskytovania tovarov a služieb, na oblasť vzdelania a na oblasť pracovnoprávných vzťahov) a pri týchto oblastiach vymenúva dôvody, na základe ktorých sa zásada rovnakého zaobchádzania musí dodržiavať. Taktiež ustanovuje formy diskriminácie t. j. aké konania príp. opomenutia alebo iné prejavy možno považovať za diskrimináciu. Zákon tiež zakotvuje výnimky zo zásady rovnakého zaobchádzania a podrobnosti o možnosti obrátiť sa so žalobou na súd v prípade jej nedodržania.

Osobitnú oblasť diskriminácie ustanovuje § 3 ods. 2 zákona o VTOS, podľa ktorého všetky práva ustanovené týmto zákonom sa zaručujú všetkým odsúdeným v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania.

Aby určité správanie, konanie alebo opomenutie, prípadne určitá situácia alebo prax (ďalej len ako „konanie“) bola porušením zásady rovnakého zaobchádzania, antidiskriminačný zákon ako aj odborná literatúra vyžaduje splnenie určitých podmienok, ktorých splnenie si možno vyvodiť z okolností prípadu, ide o tzv. *prima facie* prípadu. Týmito podmienkami sú diskriminačný dôvod, oblasť a forma diskriminácie.

V rámci posúdenia porušenia zásady rovnakého zaobchádzania je preto žiadateľom namietané konanie potrebné posúdiť z hľadiska kumulatívneho splnenia týchto podmienok.

Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z určitých dôvodov. Diskriminačný dôvod nie je potrebné dokazovať, jeho existenciu a príčinnú súvislosť medzi konaním a týmto dôvodom je však potrebné vyvodiť z okolností prípadu a musí existovať dôvodná domnienka jeho existencie a príčinnej súvislosti s konaním.

Samotná základná definícia zásady rovnakého zaobchádzania, obsiahnutá v § 2 antidiskriminačného zákona, je vymedzená v súvislosti s existenciou diskriminačného dôvodu, a to nasledovne:

„Dodržiavanie zásady rovnakého zaobchádzania spočíva v zákaze diskriminácie z dôvodu pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, príslušnosti k národnosti alebo etnickej skupine, zdravotného postihnutia, veku, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmysľania, národného alebo sociálneho pôvodu, majetku, rodu alebo iného postavenia alebo z dôvodu oznámenia kriminality alebo inej protispoločenskej činnosti.“

Pre vyvodenie príčinnej súvislosti medzi diskriminačným dôvodom a konaním je spravidla potrebné porovnať domnelú obeť diskriminácie s inou osobou alebo osobami, ktoré sa nachádzajú alebo nachádzali v rovnakej alebo v porovnateľnej situácii (tzv. komparátor). Pričom domnelej obeti diskriminácie vznikla týmto rozdielnym zaobchádzaním nejaká nevýhoda.

K bodu č. 1 Vášho podnetu týkajúceho sa neposkytovania stravného prídavku odsúdeným so zdravotným postihnutím a chorým, ktorí poberajú liečebnú stravu, ktorí sú zaradení do práce a pracujúci denne viac ako 4 hodiny Stredisko uvádza, že v zmysle platnej právnej úpravy nejde o diskrimináciu, ale postup podľa platnej právnej úpravy a vykonávacích predpisov. Takýto postup Ústavu na výkon trestu odňatia slobody xxxxxxxxxxxx, ktorý sa dotkol aj Vás, nebol primárne vymedzený rozhodnutím riaditeľa, ale toto rozhodnutie malo oporu v právnom poriadku Slovenskej republiky.

K bodu č. 2 Vášho podnetu týkajúceho sa domáhania sa právnej ochrany pred diskrimináciou vo Vašom mene na pracovisku „vlastná výroba“. Ako dôvod diskriminácie uvádzate Vaše odsúdenie za spáchanie trestného činu znásilnenia. Antidiskriminačný zákon okrem výslovne vymienených diskriminačných dôvodov rozširuje dôvody aj o iné postavenie. Aby však bol naplnený tento dôvod, dotknutá osoba musí byť v jasne špecifikovanom inom postavení v porovnaní s inými osobami alebo osobou komparátora, pričom toto postavenie jej spôsobuje nedôvodne a nelegitímne určitú nevýhodu, resp. vyvolalo alebo je dôsledkom konania, ktoré možno subsumovať pod niektorú z foriem diskriminácie. Toto postavenie musí byť pritom objektívne odlišné, nemá sa zakladať na subjektívnej domnienke.

Iba objektívne znaky diskriminácie je totiž účinné použiť v prípadnej právnej argumentácii a domáhania sa ochrany Vašich práv u porušovateľa, Ústavu na výkon trestu odňatia slobody xxxxxxxxxxxx. Vami uvádzaný dôvod diskriminácie - odsúdenie za spáchanie trestného činu znásilnenia, Vám bol oznámený ústne jednou fyzickou osobou pred niekoľkými rokmi. Nejde o skutočnosť objektívnej povahy.

Tiež pri namietanom diskriminačnom konaní - zmena v rozdeľovaní práce, respektíve pracovného materiálu, ste nepoukázali na existenciu žiadnych objektívnych skutočností, ktoré by Stredisko mohlo preskúmať, posúdiť ako prípadne diskriminačné a následne použiť v prípadnej argumentácii s Ústavom na výkon trestu odňatia slobody xxxxxxxxxxxx.

K bodu č. 3 Vášho podnetu týkajúceho sa preradenia z oddelenia diferenciačnej skupiny „C“ do oddielu s bezpečnostným režimom Stredisko uvádza, že napriek výzve Strediska ste tu žiadny dôvod namietaného konania vo svojom podnete neuviedli. V tomto bode absentuje jeden z troch esenciálnych prvkov pre konštatovanie porušenia zásady rovnakého zaobchádzania, resp. pre vytvorenie dôvodnej domnienky jej porušenia. Namietané skutočnosti je možné vnímať ako možné nedostatky pri prípadnom neuložení dostatočných disciplinárnych trestov iným väzňom, nie ako diskrimináciu pri uložení disciplinárneho trestu Vám v situácii, keď na to boli splnené zákonné podmienky.

Navyše Stredisko uvádza, že zákon o VTOS podmienky umiestnenia odsúdeného do oddielu s bezpečnostným režimom formuluje ako komplex situácií, ktoré nie vždy všetky a v rovnakej intenzite musia byť u každého odsúdeného rovnaké, prípadne verejne známe.

Záver:

Na základe Strediskom zisteného skutkového stavu, Stredisko dospelo k záveru, že namietané konania nemajú znaky porušenia zásady rovnakého zaobchádzania.

Stredisko vybavovanie Vášho podnetu týmto považuje za ukončené.

S pozdravom

Mgr. Katarína Szabová
výkonná riaditeľka